

Date: 9th January-2026

**YOSH FUTBOLCHI QIZLARDA O'YINNI ANGLASH, QAROR QABUL QILISH
VA PSIXOLOGIK BARQARORLIKNI SHAKLLANTIRISH.**

Muxammadov Mirkomil Gapir o'g'li

Alfraganus universiteti, "Sport faoliyati" kafedrası
p.f.b.f.d. (PhD).

Annotatsiya. Ushbu maqolada 14-15 yoshli futbolchi qizlarning taktik fikrlash va shaxsiy psixologik sifatlarni o'ziga xos usullari aniqlashga qaratilgan ma'lumotlar keltirilgan. Mazkur maqoladagi ma'lumotlar murabbiylarga yosh futbolchi qizlarning taktik harakatlarini rivojlantirishga qaratilgan mashg'ulot samaradorligini aniqlash uchun uslubiy manba bo'lib xizmat qiladi.

Kalit so'zlar: Futbol, sport, qizlar, psixologiya, zarba, taktik, texnika, to'p, mashg'ulot.

O'zbekiston Respublikasi Prezidenti va Xukumatimiz olib borayotgan odilona siyosat mamlakatimiz sportini gullab yashnashiga hissa qo'shmoqda. Bugungi kunga kelib sport turlarini rivojlantirish uchun bir qancha qaror va qonunlar ishlab chiqilmoqda. O'zbekiston Respublikasining 2025-yil 21-avgustdagi PQ-262-son «O'zbekistonda futbol sohasini raqamlashtirish va ommaviylikini yanada oshirish chora-tadbirlari to'g'risida» gi qarorining chiqarilishi, O'zbekiston futbolining yanada rivojlanishida katta ahamiyat kasb etmoqda.

Sport amaliyotida aynan yosh futbolchi qizlarda fikrlash jarayonlari amalga oshishi tezkorligini aniqlash imkonini beruvchi maxsus testlar ishlab chiqilmagan. Biroq, nafaqat yosh futbolchilarda, balki ma'lum bir yoshdagi bolarda xam fikrlash tezkorligini bilvosita baholash imkonini beruvchi umumiy holatdagi psixologik testlar mavjud hisoblanadi.

Yosh futbolchilarga 3 minut davomida tushirib qoldirilgan harflarga ega bo'lgan 40 ta so'z berilgan blankani to'ldirish masalasi taqdim etiladi. Har bir chiziq tortilgan soha bitta qoldirib ketilgan harfni ifodalaydi. So'zlar otlardan iborat bo'lishi va birlikda keltirilishi talab qilinadi.

Javoblarni tahlil qilish natijalari ko'rsatishicha, test talablarini to'g'ri bajarishni 12 ta yosh futbolchi (60%) uddalashgan, ya'ni ular tomonidan so'zlardagi (31 tadan 35 tagacha) tushirib qoldirilgan harflar o'z o'rniga qo'yilishi bajarilgan. Sportchilarning bu guruhi tafakkurlashning yuqori darajada ifodalanishi bilan tavsiflanadi va ularda asab jarayonlari (AJ) harakatchanligi yuqori darajada kuzatiladi.

7 ta (35%) yosh futbolchilarda tafakkurlash va asab jarayonlari harakatchanligining o'rtacha darajasi qayd qilingan (21 tadan 26 tagacha so'zlar to'g'ri belgilangan).

1 ta (5%) futbolchida tafakkurlash va asab jarayonlari harakatchanligining past darajasi qayd qilingan (ya'ni, ular tomonidan 15 tadan 19 tagacha so'zlardagi tushirib qoldirilgan harflar to'g'ri belgilangan).

Ma'lumki, tafakkurlash odamning butun hayoti davomida, uning hayot faoliyati jarayonida rivojlanadi. Har bir yosh bosqichida tafakkurlash o'ziga xos xususiyatlarga ega bo'lishi qayd qilinadi. Erta yosh davrida bolalarda fikrlash aniq masalalarni hal qilishga

Date: 9th January-2026

yo'naltirilgan harakatlar shaklida: ya'ni, ko'rish maydonida joylashgan qandaydir predmetlarni olish, o'yinchoq piramidaga halqani kiydirish, qutichani ochish yoki yopish, yashirilgan narsalarni qidirib topish, stulni aylanib yurish, o'yinchoqni olib kelish va hakoza ko'rinishlarda namoyon bo'ladi.

Biroq, tafakkurlashning gap bilan o'zaro chambarchas bog'liqligi – bu butunlay fikrlashning gaplarga bog'liqligidan dalolat bermaydi. Tafakkurlash va gaplar aynan bir xil tushunchalar emas. Fikrlash, bu demak o'zi haqida gapirib berishni anglatmaydi. Bu holat bir xil fikrlarning turli xil so'zlar vositasida ifodalanishi mumkinligi asosida tasdiqlanadi, shuningdek biz har doim xam o'z fikrlarimizni to'g'ri ifoday olish uchun kerakli so'zlarni topishga harakat qilamiz. Bunda futbolchilarga 1,5 minut vaqt davomida kvadrat sohada mavjud bo'lmagan raqamni qayd qilish topshirig'i taqdim etildi.

Sinovlarda qatnashgan 20 ta yosh futbolchilardan faqat 9 tasi (45%) berilgan topshiriqni to'g'ri bajarishganligi aniqlanib, ular 1 – guruhni tashkil qilishadi. Ikkinchi guruh tarkibiga 8 ta (40%) futbolchi kiritilib, ularda o'rtacha darajada qayd qilindi. Uchinchi guruhga 3 kishi (15%) kiritilib, bu sportchilarda diqqat – e'tiborning taqsimlanishi va bir holatdan ikkinchi holatga o'tish hajmining past darajada ekanligi qayd qilindi.

Birinchi guruh tarkibiga belgilangan vaqt davomida yetishmaydigan rasm qismini to'g'ri topgan 11 ta (55%) yosh futbolchi kiritildi. Ikkinchi guruhga 4 ta (20%) futbolchi kiritilib, o'z navbatida ularda daraja o'rtacha yuqori qiymatga ega hisoblanadi. Uchinchi guruhga 3 ta (15%) sportchi kiritilib, ularda o'rtacha daraja qayd qilindi. To'rtinchi guruh tarkibiga 2 ta (10%) futbolchi kiritilib, ularda mantiqiy tafakkurlash darajasi o'rtachadan past hisoblanadi.

O'rganilgan guruhlarda yakka tartibdagi sportchilar o'rtasidagi tafakkurlash tezkorligini tahlil qilishda o'zaro farqlanishlar mavjudligi qayd qilindi. Ma'lumki, tafakkurlash tezligi genetik jihatdan belgilangan bo'lib, ko'p jihatdan shaxsning neyrodinamik xususiyatlari bilan aniqlanadi. Ushbu psixik funksiyaga futbol mashg'ulotlarining ta'siri nisbatan kechroq yosh davrlarida namoyon bo'ladi.

Xulosa Tadqiqotlar natijasida shu narsa aniqlanganki, 14-15 yoshli futbolchilarga operativ fikrlash tezkorligining o'rtacha darajasi xos bo'ladi, biroq bunda uni baholaydigan testlarning ko'rsatkichlari bilan o'yin faoliyatining samaradorligi o'rtasida ishonchli o'zaro bog'lanishlar topilmagan; bu o'yin faoliyatida yosh futbolchilarning intellektual imkoniyatlarini amalga oshirish darajasi past ekanligidan dalolat beradi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. O'zbekiston Respublikasining 2025-yil 21-avgustdagi PQ-262-son «O'zbekistonda futbol sohasini raqamlashtirish va ommaviyligini yanada oshirish chora-tadbirlari to'g'risida» gi qarori
2. Abduraxmonovich A. S. ADAPTIV JISMONIY TARBIYA VA SPORT TURLARIGA NOGIRONLIGI BO'LGAN SPORTCHILARNI SARALASH METODIKASI //Research Focus. – 2025. – T. 4. – №. 1. – C. 93-98.

Date: 9th January-2026

3. Матназаров Х. Ю. Ёш сузувчиларни дастлабки ихтисослик босқичида саралаш услубиятини такомиллаштириш //п. ф. б. ф. д.,(PhD) автореф., Чирчиқ. – 2021. – Т. 26.
4. Musayev B.B. Sport metrologiyasi, o'quv qo'llanmasi, Toshkent, Navro'z nashriyoti, 2015, 199 b.
5. Muxammadov M. G., Usmonov M. YOSH FUTBOLCHI QIZLARNING TEZKOR KUCH SIFATLARINI TAHLIL QILISH //Академические исследования в современной науке. – 2022. – Т. 1. – №. 18. – С. 28-30.

